

صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی مبثنی بر اقتصاد مقاومتی

پژوهش و تالیف:

دکتر محمد عباس یلانی

سرشناسه: بابائی، عباس. ۱۳۵۹

عنوان و پدید آور: صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی مبتنی بر اقتصاد مقاومتی / پژوهش و تألیف بابک مولائی، عباس بابائی، مجری طرح سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان.

مشقعات نشر: زنجان: نشر خواص، ۱۳۹۶.

مشقعات قاهره: ۱۳۹۶ هـ. م. م. م.

شابک: ۲۰۰۰۰ ریال، ۳-۵-۹۶۶۹۶-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: قیفا

شناسه افزوده: سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان

رده بندی کنگره: ۹۱۳۹۶ ص ۱۳/۵۶۹

رده بندی دیویی: ۳۳۱/۳۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۳۹۹۶

صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی

مبتنی بر اقتصاد مقاومتی

پژوهشی و فناوری استان زنجان

تألیف: دکتر بابک مولائی، دکتر عباس بابائی

مجری طرح: سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان

ناشر: خواص ویراستار علمی: تیما شفقیان

طراح جلد و صفحه: آرای: مجید بابائی، ۵۹۰، ۰۹۱۵۸۸

لیتوگرافی، چاپ و صفافی: ماهان نوپا، چاپ یکم، زمستان ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد، قطع رقعی، ۳۹۶ صفحه

شابک: ۳-۵-۹۶۶۹۶-۶۰۰-۹۷۸

مرکز پخش: سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان «۹۰۳۳-۳۳-۳۳»

کازنمای اینترنتی: www.Mahod.ir/Elmi

قیمت: ۲۰۰،۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه ای بر اقتصاد مقاومتی	۱
۱-۱ مقدمه	۳
۱-۲ تعریف اقتصاد مقاومتی	۶
۱-۳ محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی	۶
۱-۳-۱ حمایت از تولید ملی	۷
۱-۳-۲ سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی	۷
۱-۳-۳ توجه به نخبگان و استفاده از فناوری نوین	۸
۱-۳-۴ اقتصاد مقاومتی، تحقق جهاد اقتصادی	۸
۱-۴ مهم ترین اهداف تحقق اقتصاد مقاومتی	۸
۱-۴-۱ مهار سوداگری و فساد، گام اول تحقق اقتصاد پایدار	۸
۱-۴-۲ اقتصاد با تکیه بر نیروهای بومی و ملی	۹
۱-۴-۳ خود کفایی راه حل اقتصاد تک محصول نفتی	۹
۱-۴-۴ اولویت بندی در مناسبات اقتصادی	۱۰
۱-۴-۵ فرهنگ سازی اولویت تولید بر واردات و خرید کالای داخلی	۱۰

- ۱-۴-۶ اقتصاد مقاومتی و تحریم ها..... ۱۱
- ۱-۵-۵ نقش دولت و مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی..... ۱۲
- ۱-۵-۱ نقش دولت..... ۱۲
- ۱-۵-۱-۱ تثبیت نرخ ارز..... ۱۳
- ۱-۵-۱-۲ اشتغال زائی..... ۱۳
- ۱-۵-۱-۳ ثبات قیمت ها..... ۱۴
- ۱-۵-۱-۴ اصلاح ساختار دولتی..... ۱۴
- ۱-۵-۲ نقش مردم..... ۱۵
- ۱-۵-۲-۱ مدیریت مصرف..... ۱۵
- ۱-۵-۲-۲ فناعت ساده زیستی و دوری از تجملات..... ۱۶
- ۱-۵-۲-۳ تولید در حال..... ۱۶
- ۱-۵-۲-۴ ترجیح مصرف کالای داخلی بر کالای خارجی..... ۱۶
- ۱-۶-۶ موانع و چالش های پیش روی اقتصاد مقاومتی..... ۱۶
- ۱-۷-۷ راهکارهای رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی..... ۱۸
- ۱-۸-۸ اقتصاد مقاومتی از نظر مقام معظم رهبری..... ۲۰
- ۱-۹-۹ توصیه رهبر معظم انقلاب در مورد صنایع تبدیلی کشاورزی..... ۲۶
- ۱-۱۰-۱ اهمیت کشاورزی و منابع طبیعی..... ۲۷
- ۱-۱۰-۱-۱ جایگاه کشاورزی و منابع طبیعی در اسناد فرادستی..... ۳۰
- ۱-۱۰-۱-۱-۱ کشاورزی و منابع طبیعی از منظر اسلام..... ۳۰
- ۱-۱۰-۱-۲ کشاورزی و منابع طبیعی در کلام امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری..... ۳۱
- ۱-۱۰-۱-۳ کشاورزی و منابع طبیعی در قانون اساسی و سیاست های کلی نظام..... ۳۳
- ۱-۱۱-۱ جایگاه کشاورزی ایران در جهان و منطقه..... ۳۸
- ۱-۱۱-۱-۱ جایگاه کشاورزی ایران در جهان..... ۳۸
- ۱-۱۱-۲ جایگاه کشاورزی ایران در منطقه..... ۳۸

- ۱۲-۱ اهمیت امنیت غذایی و خود کفائی در محصولات راهبردی..... ۴۲
- ۱۳-۱ تحلیلی بر وضعیت موجود کشاورزی و منابع طبیعی ایران..... ۴۴
- ۱۳-۱-۱ وضعیت منابع پایه تولید..... ۴۵
- ۱۳-۱-۱-۱ منابع طبیعی..... ۴۵
- ۱۳-۱-۱-۱-۱ حوزه های آبریز..... ۴۵
- ۱۳-۱-۱-۱-۲ جنگل ها..... ۴۸
- ۱۳-۱-۱-۳ مراتع..... ۴۹
- ۱۳-۱-۱-۴ بیابان..... ۵۱
- ۱۳-۱-۲-۱ منابع خاک..... ۵۲
- ۱۳-۱-۳-۱-۱ آب..... ۵۲
- ۱۳-۲-۱ وضعیت منابع سانی..... ۵۶
- ۱۴-۱ وضعیت تولید و تجارت محصولات کشاورزی..... ۵۸
- ۱۴-۱-۱ محصولات زراعی..... ۵۹
- ۱۴-۲-۱ محصولات باغی..... ۶۰
- ۱۴-۳-۱ محصولات دامی..... ۶۱
- ۱۴-۴-۱ محصولات شیلاتی..... ۶۴
- ۱۵-۱ خود کفائی در محصولات اساسی کشاورزی..... ۶۷
- ۱۶-۱ امنیت غذایی و وضع موجود سلامت در کشور..... ۶۸
- ۱۷-۱ تحلیل راهبردی بخش کشاورزی ایران..... ۷۰
- ۱۷-۱-۱ نقاط قوت بخش کشاورزی و منابع طبیعی..... ۷۰
- ۱۷-۲-۱ نقاط ضعف بخش کشاورزی و منابع طبیعی..... ۷۲
- ۱۷-۳-۱ فرصت های بخش کشاورزی و منابع طبیعی..... ۷۴
- ۱۷-۴-۱ تهدیدات بخش کشاورزی و منابع طبیعی..... ۷۵
- ۱۸-۱ اهداف کلان توسعه و پیشرفت بخش کشاورزی و منابع..... ۷۸

- ۱۸-۱-۱ مهمترین راهبردها در ارتباط با تحقق اهداف..... ۷۸
- ۱۸-۱-۲ روش های اقدام در چهارچوب اهداف و راهبردهای تعیین شده..... ۷۹
- ۱۸-۱-۲-۱ ازراعت..... ۷۹
- ۱۸-۲-۲ باغبانی..... ۸۰
- ۱۸-۲-۳ کارآفرینی..... ۸۱
- ۱۸-۲-۴ صنایع تبدیلی و تکمیلی..... ۸۲
- ۱۸-۲-۵ آب و خاک..... ۸۵
- ۱۸-۳-۶ بخش دام، طیور و آبزیان..... ۸۸
- ۱۸-۲-۷ بخش منابع طبیعی..... ۹۱
- ۱۸-۲-۸ بازار تجارت..... ۹۲
- ۱۸-۲-۹ سایر موارد..... ۹۴
- ۱۹-۱ انتظارات از مراکز سه گانه برای شکوفایی کشاورزی کشور..... ۹۹
- ۱۹-۱-۱ انتظار از دولت..... ۹۹
- ۱۹-۱-۲ انتظار از مجلس شورای اسلامی..... ۱۰۱
- ۱۹-۱-۳ انتظار از قوه قضائیه..... ۱۰۱
- ۱۹-۲۰ چشم انداز بخش کشاورزی ۱۴۰۴..... ۱۰۱
- ۱۹-۲۱ نگاهی به کارنامه بسیج سازندگی در اقتصاد مقاومتی..... ۱۰۲
- فصل دوم: منابع تدریسی..... ۱۰۷
- ۲-۱ تعریف صنایع تبدیلی..... ۱۰۹
- ۲-۲ تعریف صنایع تبدیلی کشاورزی..... ۱۰۹
- ۲-۳ پیشنهاداتی در زمینه صنایع تبدیلی..... ۱۱۱
- ۲-۴ اهداف تأسیس کارخانه های صنایع تبدیلی..... ۱۱۳
- ۲-۵ طبقه بندی صنایع تبدیلی و تکمیلی..... ۱۱۴

۱۱۴.....	۲-۵-۱ محصولات دامی.....
۱۱۴.....	۲-۵-۲ محصولات شیلانی.....
۱۱۴.....	۲-۵-۳ محصولات زراعی.....
۱۱۵.....	۲-۵-۴ صنایع محصولات باغی.....
۱۱۵.....	۲-۶ وضعیت موجود صنایع تبدیلی محصولات باغی.....
۱۱۶.....	۲-۷ بررسی مشکلات صنایع تبدیلی.....
۱۱۸.....	۲-۸ اهداف برنامه چهارم توسعه در مورد صنایع تبدیلی باغی.....
۱۱۸.....	۲-۹ ادوات محصولات صنایع تبدیلی.....
۱۲۰.....	۲-۱۰ کیفیت محصولات تولیدی و پیروی از استانداردهای بین المللی.....
۱۲۰.....	۲-۱۱ بسته بندی.....
۱۲۲.....	۲-۱۲ بازاریابی.....
۱۲۳.....	۲-۱۳ پیشنهادهایی به منظور رفع مشکلات صنایع تبدیلی در بازارهای جهانی.....
۱۲۵.....	۲-۱۴ ضایعات محصولات کشاورزی.....
۱۲۷.....	۲-۱۵ مثال هایی از محصولات صنایع تبدیلی کشاورزی.....
۱۲۷.....	۲-۱۵-۱ تولید میوه خشک.....
۱۴۰.....	۲-۱۵-۲ تولید لواشک.....
۱۴۸.....	۲-۱۵-۳ محصولات پودری و سبزی خشک.....
۱۵۵.....	۲-۱۵-۴ تولید سبزی خشک.....
۱۶۱.....	۲-۱۵-۵ فراوری مغزهای درختی.....
۱۶۹.....	۲-۱۵-۶ تولید عرقیات گیاهی.....
۱۷۶.....	۲-۱۵-۷ دمنوش های گیاهی.....
۱۸۱.....	۲-۱۵-۸ دانه های روغنی.....
۱۸۹.....	۲-۱۵-۹ عصاره گیری.....
۱۹۰.....	۲-۱۵-۱۰ ارزیابی عصاره های گیاهی.....

- ۱۵-۲-۱۱ اسانس گیری، روش ها و کاربردها..... ۱۹۳
- ۱۵-۲-۱۱-۱ طبقه بندی اسانس ها..... ۱۹۴
- ۱۵-۲-۱۱-۲ کاربرد در صنعت..... ۱۹۴
- ۱۵-۲-۱۱-۳ روش های استخراج اسانس..... ۱۹۴
- فصل سوم: بررسی صنایع تبدیلی در ایران و استان زنجان..... ۱۹۵
- ۳-۱ صنایع تبدیلی در ایران..... ۱۹۷
- ۳-۲ موقعیت جغرافیایی استان زنجان..... ۱۹۸
- ۳-۱-۱ اهداف توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی زنجان..... ۱۹۹
- ۳-۲-۱ صنایع تبدیلی در قایم اجرا در زنجان..... ۲۰۱
- ۳-۵-۱ موار قایل ش..... ۲۰۱
- ۳-۶-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در استان زنجان..... ۲۰۲
- ۳-۷-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان زنجان..... ۲۱۵
- ۳-۸-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان خداآینده..... ۲۳۱
- ۳-۹-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان ابهر..... ۲۴۱
- ۳-۱۰-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان طارم..... ۲۵۱
- ۳-۱۱-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان ماهنشان..... ۲۷۵
- ۳-۱۲-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان خرمدره..... ۲۸۷
- ۳-۱۳-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان سلطیه..... ۳۰۱
- ۳-۱۴-۱ کل توان تولید محصول خام کشاورزی در شهرستان ایجرود..... ۳۱۱
- ۳-۱۵-۱ نتیجه گیری..... ۳۲۰
- ۳-۱۶-۱ پیشنهادات..... ۳۲۲
- ۳-۱۷-۱ نمونه طرح توجیهی صنایع تبدیلی..... ۳۲۶
- ضمائم، منابع و تصاویر..... ۳۳۵

پیش‌گفتار اول

«یک مسئله‌ی اساسی که این عمدتاً مربوط به وزارت کشاورزی است - منتها فقط کار وزارت کشاورزی نیست - تمرکز بر روستا است؛ یعنی واقعاً این را یکی از بخش‌های اساسی برنامه‌ریزی دولت باید قرار داد: ما متمرکز بشویم روی روستا. حرفش را در سال‌های مختلف خیلی ردیم اما این کار عملاً اتفاق نیفتاده. ما بایستی صنایع تبدیلی را به روستاها ببریم، با بعضی از ثمرها ببریم. من در ارومیه دیدم سیب روی زمین ریخته بود! گفتند اصلاً نمی‌ارزد؛ این نارگر خیلی بیشتر از آن پولی است که ما از فروش این سیب به دست می‌آوریم؛ هلدی، زرد آلو، انگور؛ خب، آنجا صنایع تبدیلی می‌خواهد. خیلی از جاهای گوناگون کشور ما از سیوه‌ها را داریم که در بعضی از اوقات، صرف نمی‌کند برای صاحب باغ که آن سیوه را جمع بکند. ما اگر صنایع تبدیلی داشته باشیم، خشک کننده داشته باشیم، بتوانیم آنجا از این‌ها استفاده بکنیم، این کار را باید بکنیم؛ و ظرفیت‌ها فوق‌العاده است؛ واقعاً فوق‌العاده است.» (مقام معظم رهبری)

یکی از اهداف کلان بسیج و سپاه، کمک به توسعه‌ی کشور به‌ویژه در حوزه‌ی علم و فناوری از طریق زمینه‌سازی جهت رشد و بالندگی علمی جوانان است. در این راستا سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان که نماینده‌ی دو سازمان مرکزی یعنی سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری مرکز و پژوهشکده‌ی مطالعات و تحقیقات بسیج است، در زمینه‌های زیر فعالیت می‌نماید:

• زمینه‌سازی برای هم‌اندیشی صاحب‌نظران و نخبگان علمی استان در راستای شناسایی نیازهای استانی و ارائه‌ی راهکارهای علمی و عینی به مسئولان ذی‌ربط از طریق برگزاری جلسات کارگروه‌های تخصصی خانه نخبگان علمی بسیج استان.

• شناسایی، هدایت، حمایت از مخترعان و مبتکران استان، هدایت پایگاه‌های علمی بسیج در راستای ایجاد و اداره‌ی مراکز رشد و مرکز هدایت و حمایت از طرح‌ها، انجام پروژه‌های تحقیقاتی و نظرسنجی موردنیاز بسیج و سپاه و تعامل و نظارت بر برنامه‌های علمی کشور از پیشه‌ورز استان از جمله بسیج اساتید، طلاب، دانشجویی، جامعه پزشکی، دانش موزی، فرهنگیان، مهندسان و... از طریق برگزاری جلسات شورای علمی استان، نظارت بر یکی و محتوایی بر حسن اجرای برنامه‌های علمی، تأیید گزارش عملکرد برنامه‌های علمی، تخصیص و تأیید اعتبار برنامه‌های علمی اقشار اندیشه‌ورز و...

همان‌طور که بیان شد از جمله بخش‌های فعال سازمان بسیج علمی، پژوهشی و فناوری استان زنجان خانه‌ی نخبگان بسیج است. هدف خانه‌ی نخبگان، شبکه‌سازی از اساتید و نخبگان علمی استان در قالب کارگروه‌های تخصصی و استفاده از ظرفیت نخبگی این عزیزان است که در این راستا کارگروه‌هایی در حوزه‌های علمی پژوهشی، کشاورزی، صنعت و معدن، فرهنگی، سلامت، حقوقی، گیاهان

ت

دارویی و... تشکیل شده‌اند. اهم فعالیت‌های خانه نخبگان در ذیل آمده است:

- استخراج میدانی و بیان علمی مهم‌ترین مسائل و چالش‌های استانی
 - بررسی چالش‌های اولویت‌دار و تدوین راهکار در جلسات کارگروه‌های تخصصی
 - تعامل و ارتباط با مدیران و مسئولین حوزه‌های مرتبط و طرح مسائل و راهکارها
 - حضور فعال در جلسات کمیته‌ها، کارگروه‌ها و ستادهای مرتبط در استان
 - پی‌یابی علمی در اجرای برنامه‌های بسیج اقشار، متخصص و اندیشه‌ورز
 - حضور فعال در جمع‌های علمی و ارائه راهکار برای چالش‌های مهم استان
- یکی از کارگروه‌های فعال خانه‌ی نخبگان بسیج استان زنجان کارگروه کشاورزی است که مرکب از اساتید بسیجی هیئت علمی دانشگاه‌های استان زنجان به‌ویژه دانشکده کشاورزی دانشگاه زنجان است. این کارگروه در طول سه سال اخیر به بررسی چند موضوع و مسئله اساسی استان پرداخته است. بررسی مشکلات کمبود آب و مدیریت بهینه آن در کشاورزی در سال ۹۴ و ارائه راهکارهای علمی و عملی جهت حل آن مشکلات بود که ۲۵ راه‌آهن علمی و علمی در این زمینه استخراج و به مبادی ذی‌ربط ارسال گردید. مسئله‌ی مهم دیگر که توسط اعضاء در سال ۹۵ انتخاب گردید، مسئله‌ی مهم و اساسی صنایع تبدیلی و نگهداری کشاورزی در استان بود. در این راستا چندین جلسه در کارگروه کشاورزی با حضور نخبگان این رشته و مسئولین امر برگزار شد. همچنین ده‌ها بازدید از صنایع تبدیلی موجود استان و رایزنی با فعالان استانی در این حوزه از دیگر اقدامات کارگروه کشاورزی خانه‌ی نخبگان بسیج بود که ماحصل آن، کتابی است که شاهد آن هستیم. به امید آنکه قدم کوچکی در جهت حل مسئله‌ی صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی در

استان زنجان پایتخت شور و شعور حسینی و خطه غواصان دریادل برداشته باشیم.
در اینجا لازم است از همکاری صمیمانه همه‌ی اساتید محترم عضو کارگروه
کشاورزی خانه‌ی نخبگان بسیج استان از جمله دکتر بابک مولایی رئیس محترم
کارگروه که زحمت جمع‌بندی علمی مسائل کارگروه را بر عهده داشته‌اند صمیمانه
تشکر و قدردانی نمایم.

دبیر کارگروه کشاورزی خانه‌ی نخبگان بسیج استان زنجان

عباس بابایی